

Полазећи од Платформе за отворену науку Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, као и Акционог плана за спровођење Стратегије научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2016. до 2020. године – Истраживања и иновације,

Сенат Универзитета у Крагујевцу, на основу члана 97. став 2. алинеја 16 Статута Универзитета у Крагујевцу (број: П-01-265/2 од 03.04.2018. године), на седници одржаној 27.12.2018. године, донео је

ПЛАТФОРМУ ЗА ОТВОРЕНУ НАУКУ УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

Опште одредбе

Овом Платформом за отворену науку Универзитета у Крагујевцу (у даљем тексту: Платформа) уређују се на општи начин процедуре, обавезе и одговорности, у циљу спровођења Платформе за отворену науку Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије (у даљем тексту: МПНТР).

Платформа се односи на наставно и научно-истраживачко особље запослено на Универзитету у Крагујевцу (у даљем тексту: Универзитет) и ангажовано на пројектима и програмима које у потпуности или делимично финансира МПНТР.

Реализација принципа отворене науке у складу са Платформом за отворену науку МПНТР Републике Србије подразумева пуну заштиту етичких норми, ауторских права и интелектуалне својине.

Отворени приступ научним публикацијама

Дигитални репозиторијум Универзитета SciDaR (Scientific Digital Repository) – успостављен у Универзитетској библиотеци представља дигитални институционални репозиторијум (у даљем тексту Репозиторијум) и доступан је на URL адреси <http://scidar.kg.ac.rs>. Овај репозиторијум намењен је депоновању електронских верзија свих научних публикација и других научних материјала који су настали као резултат научних истраживања на Универзитету, а нарочито оних који су настали као резултат пројеката и програма финансираних у целини или делимично од стране МПНТР Републике Србије.

Под научним публикацијама сматрају се чланци објављени у научним часописима и тематским зборницима радова, монографије, поглавља у

монографијама, саопштења на научним конференцијама објављена у целини или изводу, докторске дисертације итд.

У Репозиторијум се обавезно депонује електронска верзија објављене научне публикације.

Све депоноване научне публикације биће доступне у режиму отвореног приступа у складу са принципима тзв. *Зеленог отвореног приступа* (енг. *green open access*).

Уколико издавач то допушта и уколико се не крше ауторска права и не постоје друга законска ограничења, депонована верзија ће у пуном тексту бити доступна у отвореном приступу.

Ако постоје правна ограничења због којих није могућ отворени приступ објављеној верзији научне публикације, у Репозиторијум се обавезно депонује и рецензирана верзија (прихваћена за објављивање) научне публикације, која ће бити јавно доступна након истека тзв. *ембарго* периода прописаног од стране издавача.

Уколико је омогућен непосредан отворени приступ коначној верзији објављене научне публикације депоноване у Репозиторијум, није неопходно депоновати и рецензирани рукопис.

У Репозиторијум се обавезно депонују и научне публикације објављене у часописима, монографијама, зборницима који су већ у отвореном приступу, тзв. *Златни отворени приступ* (енг. *gold open access*).

Сви јавно доступни резултати депоновани у Репозиторијум морају бити заштићени машински читљивим лиценцама Креативне заједнице (*Creative Commons - CC*).

Електронска верзија научне публикације мора бити депонована у Репозиторијум непосредно након објављивања. Притом се метаподаци који описују научну публикацију морају одмах депоновати.

У случају да не постоје правна ограничења, интегрални текст публикације (тј. објављена верзија или рецензирани рукопис), мора бити доступан у отвореном приступу одмах, а најкасније 12 месеци од дана објављивања у области природних, математичких, медицинских и технолошких наука, односно у року од 18 месеци у области друштвено-хуманистичких наука.

Обавеза депоновања у отвореном приступу односи се на све научне публикације које су истраживачи објавили почев од 1. јануара 2018. године.

Отворени приступ примарним подацима и осталим резултатима научних истраживања

У Репозиторијум се могу депоновати и други резултати научних истраживања, као што су примарни подаци прикупљени током истраживања.

Истраживачима се препоручује да омогуће отворени приступ овим подацима непосредно након објављивања резултата (у научној публикацији) добијених на основу тих података, када за то не постоје законска и/или етичка ограничења.

Примарни подаци доступни у отвореном приступу морају бити заштићени стандардизованом машински читљивом лиценцом (ССО, СС-БУ или СС БУ-СА) и морају бити повезани са објављеним публикацијама чији су резултати добијени на основу тих података.

Такође се у Репозиторијум могу депоновати и други резултати научних истраживања, као што су аудио-визуелни материјали, постери, презентације, извештаји, и др.

Отворени приступ овим материјалима треба омогућити када за то не постоје законска и/или етичка ограничења.

У Репозиторијум се морају депоновати електронске верзије свезака свих научних часописа који се издају на Универзитету, тако да сваки појединачни чланак буде у засебном пдф документу.

Уколико часописи имају сајт, треба да буду повезани са Репозиторијумом, тако да се омогући приступ радовима који су у тим часописима објављени.

Депоновање свеске часописа неопходно је обавити одмах након њеног публикавања.

Обавезе истраживача

Истраживачи имају обавезу да у Репозиторијум самостално депонују електронске верзије својих публикованих научних радова које су објавили под афилијацијом Универзитета у Крагујевцу, а нарочито оних које су настале као резултат пројеката и програма финасираних у целини или делимично од стране МПНТР Републике Србије.

Горњи став се односи и на депоновање других дигиталних материјала везаних за научно-истраживачки рад истраживача.

Истраживачи могу самостално депоновати у Репозиторијум и научне публикације које су објавили под другим афилијацијама, или из периода на који се Правилник не односи (раније године).

При депоновању публикација у Репозиторијум аутор бира тип лиценце под којом ће штитити дело и сноси пуну одговорност у погледу постојања евентуалних правних ограничења за депоновање конкретне публикације.

Обавезе Универзитета у Крагујевцу и Универзитетске библиотеке

Проректор за научно-истраживачки рад, продекани у истој области и руководилац Универзитетске библиотеке задужени су за развој и спровођење стратегије функционисања Репозиторијума.

Руководилац Универзитетске библиотеке, библиотекари у Одељењу за научне информације и развој и систем инжењери Универзитетског рачунског центра УНИЦ, Природно-математичког факултета, Факултета техничких наука у Чачку, задужени су за истраживање, развој и одржавање Репозиторијума.

Библиотекари Универзитетске библиотеке, уз мрежу библиотекара факултетских библиотека имају улогу у:

- каталогизацији, креирању библиографија истраживача у библиографској бази (COBISS),
- уносу/контроли метаподатака,
- повезивању дигиталних објеката са спољашњим изворима,
- дигитализацији грађе,
- контроли депонованих објеката, елиминисању дупликата,
- организовању комуникације са корисницима Репозиторијума и пружању подршке, посебно корисницима који депонују садржаје у систем.

Служба за опште и правне послове Универзитета задужена је за правне савете везане за права на умножавње, ауторска права, уговоре са издавачима и остала правна питања.

Администрација Репозиторијума

Администратор Репозиторијума је руководилац Универзитетске библиотеке. Задужења администратора су следећа:

- одговоран у првом реду за све аспекте управљања корисника система;
- организује обуке корисника – библиотекара и корисника система;
- стручно помаже особљу библиотека које одржавају Репозиторијум;
- пружа подршку истраживачима приликом депоновања научних публикација у Репозиторијум, проверава усклађеност са стандардима и квалитет депонованих метаподатака и датотека, стара се о поштовању ауторских права и услова лиценци, врши измене у вези са депонованим датотекама;
- координира и управља дефинисањем и уређивањем нових група садржаја у Репозиторијуму и координира и комуницира са предметним стручњацима у библиотеци;
- одржава везу са универзитетском заједницом, укључујући посете факултетима;

- препоручује ИТ одељењу нове функционалности система, на основу повратних информација од истраживача, корисника система и особља библиотека;
- ради са одељењима за маркетинг и односе с јавношћу, на оглашавању сервиса Репозиторијума; са систем инжењерима координира увоз старијих колекција, укључујући процену њихове вредности, обраду метаподатака и израду схема упоредних метаподатака, ако је потребно;
- координира активности на дигитализацији;
- учествује у изради стратегије и пружа савете за њену имплементацију, као и за питања интелектуалне својине;
- прати примену усвојених политика;
- са библиотекарима и другим групама на Универзитету ради на пројектима и у тимовима који су повезани са сервисима Репозиторијума;
- израђује маркетиншке материјале, корисничку документацију, алате за помоћ и пласира важне информације преко друштвених медија и веб страница које одржава;
- врши надзор над спровођењем Платформе у складу са Правилником о спровођењу Платформе за отворену науку МПНТР Републике Србије на Универзитету у Крагујевцу.

Сваки појединачни факултет у саставу Универзитета има своје администраторе-факултетске библиотекаре, који заједно са мрежом сарадника (по једна особа са сваке катедре или одсека/института, одређена од стране продекана за научно-истраживачки рад) обезбеђују неопходне податке за администратора Репозиторијума.

Праћење спровођења Платформе за отворену науку

Контрола спровођења Платформе за отворену науку МПНТР врши се најмање једном годишње, приликом подношења извештаја о раду истраживача.

Контролу спровођења Платформе на Универзитету врши Универзитетска библиотека, а на основу годишњих извештаја факултета у саставу Универзитета.

Годишње извештаје факултети у саставу Универзитета дужни су да доставе најкасније до 31. јануара у текућој години за претходну годину.

Универзитет у Крагујевцу и Универзитетска библиотека дужни су да у року од 6 (шест) месеци од дана ступања на снагу Платформе организују обуку за наставно и научно-истраживачко особље у погледу начина уношења радова и заштите ауторских права.

ПРОЦЕДУРЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПЛАТФОРМЕ

Посебним правилником биће дефинисана процедура спровођења Платформе за отворену науку, којим истраживачи на Универзитету у Крагујевцу бити прецизно упознати са процедурама, поступцима, обавезама и одговорностима које произилазе из ове Платформе.

**СЕНАТ
УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ**

Број: Ш-01-1233/___

Дана: _____ године

К Р А Г У Ј Е В А Ц

**ПРЕДСЕДНИК СЕНАТА
УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ**

Проф. др Ненад Филиповић, ректор

ПРИЛОГ

Репозиторијум

Дигитални репозиторијум Универзитета у Крагујевцу SciDaR (Scientific Digital Repository) – успостављен у Универзитетској библиотеци, представља дигитални институционални репозиторијум (у даљем тексту Репозиторијум) и доступан је на URL адреси <http://scidar.kg.ac.rs>.

Репозиторијум испуњава све техничке услове које прописује Платформа за отворену науку МПНТР и прилагођен је савременим стандардима који се примењују у дисеминацији научних публикација (усклађеност са захтевима Европске комисије у вези са отвореним приступом публикацијама; интегрисани ORCID идентификатори).

У оквиру Репозиторијума се сакупљају, чувају и дисеминирају научно-истраживачки резултати Универзитета у Крагујевцу. Осим тога, Репозиторијум ће помоћи да се у спољном свету повећа видљивост, коришћење и утицај истраживања која су обавили истраживачи Универзитета у Крагујевцу. За репозиторијум ће се користити отворена платформа - Dspace - CRIS. Интерфејс програма Dspace-CRIS омогућава истраживачима лако децентрализовано самоархивирање и организовање својих научних садржаја на логичан и лако претражив начин.

Садржај репозиторијума организован је у одговарајуће колекције, према организационој структури факултета. Сваком факултету одговара једна главна колекција, која може садржати друге колекције. Један документ се може налазити у више колекција (у случају суиздавачких пројеката или када су аутори из различитих институција).

Корисници Репозиторијума су: наставници и сарадници Универзитета, студенти, истраживачи у оквиру Универзитета, истраживачи ван Универзитета и административно особље.

Детаљна упутства за припрему и унос датотека и метаподатака у Репозиторијум биће дефинисана у одговарајућем *Техничком упутству за кориснике система*.

Метаподаци (библиографски подаци) описују депоновану научну публикацију и заједно чине запис у Репозиторијуму. Обавезно се уносе следећи подаци: наслови, имена аутора, наслов часописа, књиге, зборника, издавач, година објављивања, волумен, свеска, пагинација, стандардни међународни бројеви, као што су ISBN и ISSN, јединствени идентификатори, као што су DOI, ORCID, итд., назив пројекта у оквиру ког је публикација настала, апстракт рада, кључне речи, услови коришћења пуног текста публикације (лиценца).

Златни отворени приступ подразумева непосредно објављивање научне публикације у режиму отвореног приступа од стране самог издавача. Притом су могућа два случаја: у првом, трошкове публиковања издавач наплаћује директно од аутора рада или индиректно од институције у којој је аутор запослен, или са пројекта на коме је аутор ангажован; у другом случају, издавач објављује научну публикацију у режиму отвореног приступа, без наплате трошкова публиковања. У складу са Платформом МПНТР, истраживачи су обавезни да радове објављене у режиму Златног отвореног приступа, депонују у Репозиторијум одмах након објављивања и омогуће отворен приступ пуном тексту, под истом лиценцом под којом је рад објављен.

Зелени отворени приступ подразумева праксу депоновања у Репозиторијум рецензираног рукописа (верзија прихваћена за објављивање) објављене научне публикације. Овај начин депоновања у отвореном приступу примењује се због ограничења која комерцијални издавачи прописују, а на основу којих је приступ објављеним публикацијама условљен плаћањем претплате. Притом, велики број часописа допушта да се рецензирана верзија објављеног рада депонује у репозиторијуме са отвореним приступом након истека тзв. *ембарго* периода. Подаци о томе која се верзија објављеног рада може депоновати у репозиторијум са отвореним приступом, подаци о дужини трајања *ембарго* периода као и о лиценци под којом се депонована верзија сме дистрибуирати, могу се наћи на сајту издавача, у издавачкој политици часописа, као и на порталу SHERPA/ROMEO.

Ауторска права и права коришћења

Сви депоновани материјали у Репозиторијуму морају бити под неком од *Creative Commons* лиценци (<https://creativecommons.org/share-your-work/>). Лиценце омогућавају ауторима да сами заштите ауторско дело и дефинишу услове под којима се објављено дело сме користити, а да притом не дође до повреде ауторских права.

Уколико је аутор истовремено и носилац ауторских права, тада он сам одабира лиценцу. У случају када је аутор пренео права на издавача, приликом депоновања публикације у Репозиторијум, мора да наведе лиценцу под којом је публикација објављена.